

УДК. 349.1

DOI 10.31732/2708-339X-2024-13-A2

ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ГАРАНТУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УКРАЇНІ

Чистякова А.С.,

*кандидат юридичних наук
доцент кафедри державно-правових дисциплін
м. Київ, вул. Табірна, 30-32, Україна, 03113
e-mail: chystyakovaa@krok.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-0299-2755>*

Безушко А.П.,

*аспірант Університету «КРОК»
м. Київ, вул. Табірна, 30-32, Україна, 03113
e-mail: BezushkoAP@krok.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-7051-9804>*

LEGAL MECHANISMS FOR GUARANTEEING SOCIAL PROTECTION OF MILITARY PERSONNEL IN UKRAINE

Chistyakova A.S.,

*PhD in Law
Associate Professor of the Department of State and Legal Disciplines
Kyiv, Tabirna St., 30-32, Ukraine, 03113
e-mail: chystyakovaa@krok.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-0299-2755>*

Bezushko A.P.,

*PhD student «KROK» University
Kyiv, Tabirna St., 30-32, Ukraine, 03113
e-mail: BezushkoAP@krok.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-7051-9804>*

Анотація. Стаття містить викладення результатів дослідження стану правового регулювання соціального захисту військовослужбовців в Україні та присвячена дієвості їх гарантій, зокрема розгляду нормативно-правових актів, в яких визначені їх соціальні та медичні гарантії. У статті наведено загальну характеристику позитивного права у сфері соціального захисту, акцентована увага на специфіці правових норм, що регулюють дані правовідносини їх адмініструванню державними органами. Визначено ключові аспекти, які негативно впливають на реалізацію суб'єктивних прав військовослужбовців та охоронюваних законом їх інтересів в сфері соціального захисту, верифіковано їх відповідність міжнародним стандартам таких прав.

Особливе значення приділено аналізу чинних систем моніторингу виконання правових гарантій, що є практично важливим для забезпечення соціальної справедливості в умовах воєнного стану та захисту прав та охоронюваних законом інтересів військовослужбовців. Здійснено аналіз практики адміністрування державними органами, що відповідальні за моніторинг прав військовослужбовців, а також механізми контролю та оцінки ефективності реалізації передбачених гарантій.

Акцентовано увагу на важливості взаємодії державних органів з недержавними структурами у сферах адміністрування і моніторингу захисту прав військовослужбовців. Розглянуто проблеми правозастосування у сфері соціального захисту, які ускладнюють забезпечення гарантованих прав військовослужбовців.

У результаті дослідження сформульовано рекомендації щодо вдосконалення механізмів захисту прав військовослужбовців, які можуть стати основою для подальшого розвитку законодавства в цій сфері. В цілому, дослідження акцентує увагу на актуальних питаннях захисту прав військовослужбовців у сфері їх соціального захисту в умовах воєнного стану.

Ключові слова: військовослужбовці, моніторинг, правові гарантії, соціальний захист, соціальне забезпечення, медичне забезпечення.

Формул: 0, рис.: 0, табл.: 0, бібл.: 41.

Abstract. The article contains a presentation of the results of a study of the state of legal regulation of social protection of military personnel in Ukraine and is devoted to the effectiveness of their guarantees, in particular, consideration of legal acts that define their social and medical guarantees. The article provides a general description of positive law in the field of social protection, focused attention on the specifics of legal norms regulating these legal relations and their administration by state bodies. The key aspects that negatively affect the realization of the subjective rights of servicemen and their legally protected interests in the field of social protection have been identified, and their compliance with international standards of such rights has been verified.

Particular importance is attached to the analysis of current systems for monitoring the implementation of legal guarantees, which is practically important for ensuring social justice in the conditions of martial law and protecting the rights and legally protected interests of military personnel. An analysis of the practice of administration by state bodies responsible for monitoring the rights of military personnel, as well as mechanisms of control and evaluation of the effectiveness of the implementation of the provided guarantees, was carried out.

Attention is focused on the importance of the interaction of state bodies with non-state structures in the spheres of administration and monitoring of the protection of the rights of military personnel. The problems of law enforcement in the field of social protection, which make it difficult to ensure the guaranteed rights of military personnel, are considered.

As a result of the study, recommendations were formulated for the improvement of mechanisms for the protection of the rights of military personnel, which can become the basis for the further development of legislation in this area. In general, the study focuses on the current issues of protection of the rights of military personnel in the field of their social protection in the conditions of martial law.

Keywords: military personnel, monitoring, legal guarantees, social protection, social security, medical security.

Formulas: 0, fig.: 0, tabl.: 0, bibl.: 41.

Постановка проблеми зумовлена значущістю військовослужбовців у період воєнного стану та захисті України від агресії росії. Правові гарантії військовослужбовців в Україні є критично важливим компонентом системи соціального захисту, особливо в умовах, коли військовослужбовці виконують обов'язки, пов'язані з ризиком для життя та здоров'я, їх права та соціальні гарантії мають забезпечувати не лише фізичну, але й психологічну стабільність.

Апріорі, ефективна система правових гарантій сприяє підвищенню їх морального духу та мотивації, що впливає на мотивацію виконання ними службових обов'язків. Наявність чітких і зрозумілих правових норм, що визначають соціальний захист, медичне обслуговування, пенсійне забезпечення та інші аспекти діяльності військовослужбовців, є запорукою їхнього статусу в суспільстві. До того, правові гарантії військовослужбовців мають важливе значення в контексті дотримання міжнародних зобов'язань України, зокрема перед ЄС. Дотримання міжнародних стандартів, які ратифіковані у передбаченому порядку, є обов'язком держави. Так, Україна зобов'язана дотримуватися положень Женевських конвенцій 1949 року, які визначають стандарти гуманного поводження з військовими та цивільними особами під час збройних конфліктів.

Указом Президії Верховної Ради Української РСР від 3 липня 1954 р. «Про

ратифікацію Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року про захист жертв війни» вони були затверджені Радою Міністрів Української РСР і подані на ратифікацію, зокрема: 1) про поліпшення долі поранених і хворих в діючих арміях; 2) про поліпшення долі поранених, хворих і осіб, які зазнали корабельної аварії, із складу збройних сил на морі; 3) про поводження з військовополоненими; 4) про захист цивільного населення під час війни. Її було ратифіковано із зробленими Українською РСР при її підписанні застереженнями.

Законом України від 8 лютого 2006 року № 3413-IV «Про зняття застережень України до Женевських конвенцій про захист жертв війни від 12 серпня 1949 року» знято застереження України до: статті 10 Женевської конвенції про поліпшення долі поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії, зі складу збройних сил на морі; статті 10 Женевської конвенції про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях; статей 11, 45 Женевської конвенції про захист цивільного населення під час війни; до статей 10, 12, 85 Женевської конвенції про поводження з військовополоненими.

Зазначені конвенції зобов'язали держави-учасниці гарантувати військовослужбовцям захист від жорстокого поводження, а також право на належний медичний догляд і соціальні гарантії. Крім того, Україна є учас-

ником Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, що забезпечує військовослужбовцям право на справедливий суд, захист від дискримінації та право на гідне ставлення. Також важливим є дотримання норм Конвенції ООН про права людини та Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю, які покладають на державу зобов'язання забезпечити рівні права і можливості для всіх, у тому числі, для військовослужбовців, які зазнали травм або отримали інвалідність під час служби. Таким чином, складовою системи нормативно-правових актів, які забезпечують ефективний соціальний захист військовослужбовців, є норми міжнародного позитивного права. Їх дотримується Україна та вони, на жаль, не обов'язкові для агресора про що свідчать чисельні звернення у міжнародні суди.

Важливим аспектом також є контроль за виконанням правових гарантій у сфері соціального забезпечення військовослужбовців. Моніторинг та оцінка дотримання цих гарантій державними органами, недержавними організаціями та міжнародними структурами дозволяє виявити проблеми та вдосконалити механізми соціального захисту військовослужбовців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження соціального захисту військовослужбовців в Україні актуалізувалися в умовах збройної агресії та воєнного стану. Так, Білий В.Я. у своїй статті «Погляд на систему медичного забезпечення сил оборони України» (2019) акцентував увагу на необхідності організації медичного забезпечення відповідно до стандартів НАТО, вважаючи, що адаптація цих стандартів є критично важливою для покращення якості медичних послуг, що надаються військовослужбовцям [1]. Гринько Р.В., Мота А.Ф., Петrenchенко С.А. у статті «Соціальний захист військовослужбовців в умовах воєнного стану» (2022) дослідили виклики, що постали перед системою соціального захисту під час війни. Вони вказали на необхідність більш гнучкого підходу до соціальних гарантій, які б відповідали швидким змінам у військовій ситуації [3]. Ковальський В.В. у роботі «Соціальний захист військовослужбовців та умови проходження ними служби» (2024) розглянув взаємозв'язок між со-

ціальним захистом військових та умовами їх служби, підкреслив важливість створення комфортних умов для виконання службових обов'язків. Він справедливо зазначив, що незадовільні умови служби можуть негативно впливати на моральний стан військовослужбовців, що, в свою чергу, потребує додаткових досліджень [6]. На фінансово-правових аспектах соціального захисту військовослужбовців зосередив увагу Гетманець О. П. у статті «Фінансово-правові засади соціального захисту військовослужбовців» (2023), де наголосив на недоліки ресурсів для реалізації ефективних заходів, а також потребу перегляду фінансування соціальних програм для військових [2]. Крет Ю. М. у своїй статті «Фінансово-правовий захист військовослужбовців» (2023) акцентував увагу на правових аспектах соціального захисту військових у період воєнного стану. Він вважає, що існуюче законодавство потребує уточнень і доповнень, задля забезпечення належного рівня захисту прав військовослужбовців [10]. Судовий захист прав військовослужбовців аналізовано Коверзневим В. О. і Шереметом О.С. у статті «Проблеми судового захисту прав осіб в умовах воєнного стану» (2022). Вони розглянули складнощі, з якими стикаються військовослужбовці при захисті своїх прав у судах, зокрема недостатню обізнаність військових про свої права та обмежений доступ до правової допомоги [7]. Завальнюк І. В. у своїй праці «Право на справедливий суд» (2022) підкреслив важливість надання адекватного судового захисту військовослужбовцям в умовах воєнного стану, та наголосив на необхідності покращення судової системи для ефективного вирішення їхніх правових питань [5]. Дослідження соціального забезпечення військовослужбовців під час збройної агресії представлено в роботах Мозальова В. Є. та Салія І. Ю. у статті «Соціальне забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України в умовах збройної агресії Російської Федерації» (2022). Автори підкреслили необхідність ефективних механізмів соціального забезпечення в надзвичайних ситуаціях, зазначаючи, що сучасна система соціального забезпечення не здатна повністю задовольнити потреби військових [15]. Кононець В. П. у статті «Актуальні питання

соціального захисту та надання послуг військовослужбовцям» (2024) проаналізував стан соціального захисту не лише військових, але й внутрішньо переміщених осіб, які постраждали від війни. Він обґрунтував, що інтеграція цих груп у систему соціального захисту потребує додаткових досліджень та ресурсів [8]. Правова основа соціального забезпечення військовослужбовців та їхніх сімей досліджена в працях Удовенка О. В. і Шевердіної В. В. Вони акцентували увагу на наявних в правовій системі держави окремих нормативно-правових актів, які визначають порядок грошового забезпечення військовослужбовця в Україні, їх вплив на соціальний захист та гарантії захисту права військовослужбовця на вказане забезпечення [38]. Означені наукові дослідження вказують на важливість розвитку системи соціального захисту військовослужбовців в Україні в умовах сучасних викликів, підкреслюючи як досягнення, так і проблеми, що потребують термінового вирішення.

Однак, незважаючи на велику кількість досліджень, присвячених соціальному забезпеченню військовослужбовців в Україні, вважаємо недостатньо уваги приділено пропозиціям з удосконалення правового механізму його реалізації в умовах воєнного стану. Критично важливим аспектом є необхідність створення комплексної системи моніторингу, яка б забезпечувала контроль за виконанням зобов'язань держави щодо соціального захисту військовослужбовців. Така система повинна включати механізми оцінки ефективності наданих послуг, а також зворотний зв'язок від військових і їх сімей про якість соціального забезпечення. Це слугуватиме своєчасному виявленню проблем та недоліків, коригуванню механізму здійснення державної політики соціального захисту та адаптувати її до змінюваних умов. Важливим є також врахування специфіки соціального забезпечення в умовах воєнного стану, оскільки потреби військовослужбовців та їхніх сімей можуть суттєво відрізнятися в умовах активних бойових дій і після їх завершення. Проте в існуючих дослідженнях та програмах соціального забезпечення не враховано цей аспект, що призводить до недоліків в задоволенні потреб військових у цих послугах.

Метою дослідження є теоретичне та правове обґрунтування механізмів гарантування соціального захисту військовослужбовців в Україні, а також аналіз системи моніторингу виконання їх правових гарантій.

Її об'єктом стали правовідносини з соціального захисту військовослужбовців, а предметом – чинне позитивне право, практика його застосування та адміністрування, положення наукової доктрини.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Україні правова база, що забезпечує гарантії для військовослужбовців, складається з низки законодавчих актів, які охоплюють аспекти соціального захисту, медичного обслуговування, пенсійного забезпечення та інших соціальних гарантій. Ключовими нормативно-правовими актами у цій сфері є Конституція України, закони України «Про військовий обов'язок і військову службу», «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», а також інші акти, які визначають права та обов'язки військовослужбовців.

Конституція України [9] є основним джерелом правових гарантій, закріплюючи принципи соціального захисту військовослужбовців у статтях, що визначають права громадян на соціальне забезпечення, медичну допомогу та гідні умови життя. Зокрема, її стаття 17 підкреслила важливість оборони держави та гарантує соціальний захист військовослужбовців. Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу» [28] регламентує основи військової служби, включаючи права та обов'язки військовослужбовців, порядок їх проходження служби, а також умови соціального захисту. Цей закон визначив механізми забезпечення прав військовослужбовців, а також забезпечив міри відповідальності та соціального забезпечення. Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» [30] також відіграє важливу роль у встановленні правових гарантій для військовослужбовців, які брали участь у бойових діях, визначаючи їх статус, права на соціальні пільги, медичне обслуговування та реабілітацію. Цей закон, встановив механізми контролю за реалізацією прав ветеранів війни. Серед інших важливих нормативно-пра-

вових актів є України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їхніх сімей» [30], який детально регулював соціальне забезпечення військовослужбовців, включаючи механізми надання пільг та компенсацій.

Крім того, в систему позитивного права, що визначили правові гарантії військовослужбовців включені підзаконні акти, які доповнюють регламентацію механізмів реалізації цих законів на рівні центральних та місцевих органів влади.

Специфіка правових норм, що регулюють соціальне забезпечення та медичне обслуговування військовослужбовців, полягає в їхній орієнтації на створення комплексної системи соціальних гарантій, яка враховує унікальні потреби та виклики, з якими стикаються особи, що виконують військові обов'язки. Важливо відзначити, що правові норми в цій сфері мають не лише нормативний, а й практичний характер, що передбачає їх реалізацію через конкретні механізми та інституційні структури. Зокрема, як свідчать наукові доробки з даного питання, соціальне забезпечення часто ототожнюється із соціальним захистом військовослужбовців. Так, Сайнецький О. П. наголосив, що в чинному законодавстві поняття соціального забезпечення зазвичай не розрізняються і вживаються або як тотожні, або як взаємозамінюючі, в деяких випадках – як взаємодоповнюючі. Він вважає, що для створення системи соціального захисту військових необхідно враховувати не лише економічні аспекти, але й умови служби, які мають прямий вплив на морально-психологічний стан військовослужбовців [35, с. 205].

Соціальне забезпечення військовослужбовців охоплює широкий спектр прав і пільг, які встановлюються як на рівні законодавства, так і через підзаконні акти. Основними аспектами соціального забезпечення є: виплати грошового забезпечення; пенсійні виплати; надання соціальних пільг, які включають безкоштовне або пільгове медичне обслуговування, житлові субсидії та інші види підтримки [6, 11, 16, 20, 34, 38-40].

Зокрема, Законом України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їхніх сімей» [30] врегульовані відносини, встановлені конкретні

норми, що визначили умови та порядок їх надання. Закон встановив механізми отримання соціальних виплат та гарантував членам сімей військовослужбовців право на соціальний захист у випадку смерті або втрати годувальника.

Безумовно, медичне обслуговування військовослужбовців є окремим важливим аспектом, що врегульовано нормами як загального, так і спеціального законодавства. В Україні існує система медичного обслуговування, яка охоплює військові медичні установи, що забезпечують безкоштовне лікування, профілактику та реабілітацію військовослужбовців [1]. Важливою нормою в цій сфері є законодавче закріплення права військовослужбовців на медичне обслуговування, яке має відповідати сучасним стандартам якості. Так, Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу» [28] регулює проходження служби та визначає права військовослужбовців, зокрема в частині їхнього медичного забезпечення. Зокрема Законом передбачено обов'язкове безкоштовне медичне обслуговування для військовослужбовців, включаючи доступ до військових медичних закладів, що спеціалізуються на лікуванні військових травм та психологічній реабілітації. Крім того, Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» [18] передбачив норми, які регулюють надання медичної допомоги громадянам, включаючи військовослужбовців. Зокрема, його ст. 7 гарантує право на фінансування надання всім громадянам та іншим визначеним законом особам гарантованого обсягу медичних і реабілітаційних послуг та лікарських засобів у порядку, встановленому законом.

Специфіка правових норм у контексті соціального забезпечення та медичного обслуговування також проявляється у врахуванні особливостей проходження служби, таких як ризик для здоров'я та життя, психологічний стрес і потреби в реабілітації. Законодавство передбачає необхідність надання спеціалізованої медичної допомоги для військовослужбовців, які зазнали травм або отримали захворювання внаслідок виконання службових обов'язків в тому числі психологічної допомоги.

Правові норми, що регулюють со-

ціальне забезпечення та медичне обслуговування військовослужбовців в Україні, є складовими частинами воєнно-медичної доктрини, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України № 910 від 31 жовтня 2018 року [29]. Вони зобов'язують державу забезпечувати високий рівень медичної допомоги, включаючи спеціалізовану медичну допомогу для осіб, які отримали травми чи захворювання під час виконання службових обов'язків. Важливими аспектами є забезпечення доступу до медичних послуг, реабілітації та соціальної підтримки, що відображає комплексний підхід до захисту прав військовослужбовців [29].

Важливим елементом є інтеграція механізмів контролю за реалізацією прав військовослужбовців у сфері соціального забезпечення та медичного обслуговування. Це охоплює моніторинг дотримання правових норм, а також ефективність роботи органів, що адмініструють їх реалізацію. Наявність системи зворотного зв'язку дозволяє оперативно виявляти проблеми та вдосконалювати правове регулювання, забезпечуючи тим самим високий рівень соціального захисту для військовослужбовців.

Отже, специфіка правових норм у контексті соціального забезпечення та медичного обслуговування військовослужбовців вимагає комплексного підходу, що включає не лише правове регулювання, але й ефективну реалізацію цих норм в діяльності органів адміністрування з урахуванням потреб і викликів, з якими стикаються військовослужбовці при їх здійсненні.

Звертаючись до міжнародного права, слід зазначити, що міжнародні правові норми формують фундамент для захисту прав військовослужбовців в Україні, забезпечуючи їхнє соціальне забезпечення та медичне обслуговування. Однією з ключових основ є Четверта Женевська конвенція 1949 року, що ратифікована Українською РСР 03.07.1954 та яка набрала чинності для України 03.01.1955 [4]. Її стаття 16 визначає зобов'язання держав-учасниць щодо захисту поранених і хворих військовослужбовців, забороняє будь-які акти насильства і приниження їх гідності. Стаття 27 підтверджує, що всі особи, які потрапили в полон, зокрема військовослужбовці, повинні користува-

тися гуманним ставленням, що також є невід'ємною частиною соціальних гарантій. Крім того, стаття 32 забороняє вчинення актів насильства або терору щодо осіб, які не беруть участі у бойових діях або які знаходяться під охороною. Щодо соціального захисту, статті 50 та 51 конвенції забезпечують захист трудових прав осіб на окупованих територіях, включаючи військовослужбовців, забороняючи примусову працю і роботи, що не відповідають їхньому статусу. Важливими є також положення Додаткового протоколу I, прийнятого в 1977 році, зокрема стаття 8, яка визначає зобов'язання держав щодо медичного забезпечення поранених і хворих військовослужбовців, гарантуючи їм доступ до необхідної допомоги незалежно від їхнього статусу [4]. Тож, міжнародні правові норми, закладені в Женевських конвенціях, слугують важливим інструментом для захисту прав військовослужбовців і забезпечення їхнього соціального захисту під час збройних конфліктів.

Важливим актом є Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 року [14], який проголосив, що всі особи, у тому числі військовослужбовці, мають право на гідність, свободу та особисту безпеку. Дотримання цих прав є важливим аспектом соціального захисту.

Резолюція ООН 1325 2000 року «Жінки, мир, безпека» [32] визнала необхідність включення жінок у військові операції та гарантує їхні права, що також підкреслює важливість гендерної рівності у військовій сфері.

Крім міжнародних документів, національне право також повинно враховувати міжнародні стандарти. Це забезпечить адаптацію національних норм до вимог міжнародного права, покращуючи умови соціального забезпечення та медичного обслуговування військовослужбовців. В Україні, наприклад, реалізація цих норм вимагає постійного моніторингу та удосконалення законодавства, зокрема шляхом прийняття нових законів і реформ, що відображають ці стандарти.

У контексті зазначеного, слід вказати впроваджені стандарти НАТО з організації медичного забезпечення у Збройних Силах України, а саме [1]: СП 4-00(35)01.01

«Принципи і політика медичного забезпечення сил оборони» – документ № 3050/НВГШ: затверджено Головнокомандувачем ЗС України 15.11.2021 р.; КП 4-00(35)01.01 Доктрина «З медичного забезпечення сил оборони» – документ № 3007/НВГШ: затверджено Головнокомандувачем ЗС України 11.11.2021 р.; ВКП9-35(03).01 Доктрина «Цивільно-військове співробітництво в рамках медичного забезпечення» – Наказ командувача Медичних Сил ЗС України від 08.12.2020 № 213.

Доктрини «З військової охорони здоров'я», «З медичного забезпечення захисту військ (сил) в умовах хімічних, біологічних, радіаційних та ядерних загроз» – Наказ командувача Медичних сил ЗС України від 18.12.2020 № 222. Тож комплекс міжнародних норм та зобов'язань є каркасом захисту прав військовослужбовців, що забезпечує не лише їх соціальне забезпечення, але й підвищує рівень їхньої безпеки та гідності під час виконання службових обов'язків.

Переходячи від аналізу національного і міжнародного права, важливо відзначити, що реалізація правових гарантій військовослужбовців не лише визначається внутрішніми нормами, але й адмініструється через діяльність відповідних державних органів. Ці органи забезпечують дотримання законодавчих стандартів і норм, які формуються в контексті міжнародних зобов'язань України. Розгляд механізмів моніторингу прав військовослужбовців дозволяє зрозуміти як національні структури взаємодіють з міжнародними стандартами, що, у свою чергу, підсилює правовий захист військових в Україні.

Моніторинг виконання правових гарантій військовослужбовців в Україні здійснюється через комплекс державних органів, які виконують контрольні та регуляторні функції. Основними з них є Міністерство оборони України, яке відповідає за організацію військового управління і захист прав військовослужбовців у процесі їх служби. Міноборони забезпечує виконання законодавчих актів, що стосуються соціального захисту, медичного обслуговування та правового статусу військових. Крім того, Генеральний штаб Збройних Сил України виконує функції контролю за дотриманням норм внутрішньої дисципліни та прав військово-

службовців. Його діяльність зосереджена на формуванні стратегії розвитку військового управління, яка враховує потреби військових у соціальному забезпеченні.

З метою захисту прав військовослужбовців важливу роль відіграє також Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, який має повноваження проводити перевірки дотримання прав людини в збройних силах. Цей орган здійснює моніторинг, аналізує скарги та пропозиції військових, а також надає рекомендації щодо вдосконалення законодавства. Окрім вищезазначених установ, важливу роль у системі моніторингу виконання правових гарантій відіграють судові органи, які розглядають справи, пов'язані з порушенням прав військовослужбовців. Судова практика стає важливим інструментом для забезпечення правосуддя та захисту правових норм [5, 7].

Нарешті, не менш важливими є некомерційні організації та громадські утворення, які здійснюють моніторинг і контроль за дотриманням прав військовослужбовців. Вони можуть бути посередниками між військовослужбовцями та державними органами, надаючи інформацію про порушення прав та пропонуючи шляхи їх вирішення.

Отже, система моніторингу правових гарантій військовослужбовців в Україні є багатогранною і охоплює взаємодію між різними державними та недержавними структурами, що забезпечує комплексний підхід до захисту прав військових у країні.

У рамках забезпечення правових гарантій військовослужбовців важливу роль відіграють механізми контролю та оцінки ефективності їх реалізації. Ці механізми формують системний підхід до моніторингу дотримання законодавчих норм та міжнародних стандартів, що регулюють права військових. Національне законодавство наділяє певні інституції функцією контролю за реалізацією прав військовослужбовців. Зокрема, Міністерство оборони України та Генеральний штаб Збройних Сил України наділені повноваженнями з контролю за дотриманням правових норм у військових підрозділах. Оцінка ефективності реалізації гарантій також передбачає проведення регулярних аудитів і перевірок, що дозволяє виявляти недоліки у виконанні норматив-

них актів. Крім того, системи зворотного зв'язку, такі як скарги військовослужбовців та їхні звернення до правозахисних організацій, слугують важливими інструментами для оцінки ефективності реалізації гарантій. Аналіз цих скарг і пропозицій дозволяє виявити проблеми та адаптувати законодавчі акти відповідно до реальних потреб військових.

На міжнародному рівні механізми контролю реалізуються через зобов'язання України в рамках міжнародних договорів, що зобов'язують державу забезпечувати права військовослужбовців відповідно до міжнародних стандартів. Періодичні звіти про дотримання прав людини, які подаються міжнародним організаціям, також виконують функцію контролю за виконанням гарантій.

У межах звичних механізмів контролю та моніторингу дотримання прав соціального захисту військовослужбовців, Державні установи, такі як Міністерство оборони України та Генеральний штаб Збройних Сил, налагоджують співпрацю з неурядовими організаціями, правозахисними групами та міжнародними організаціями.

Співпраця між цими сторонами включає спільні проекти, обмін інформацією та проведення тренінгів в цілому сприяє підвищенню обізнаності щодо прав військовослужбовців. Неурядові організації проводять незалежні оцінки та моніторинг, надаючи рекомендації для поліпшення практик і політик. Ця співпраця також забезпечує прозорість у процесі моніторингу, що сприяє довірі між військовослужбовцями та державними органами.

Аналіз судової практики щодо дотримання прав гарантування соціального захисту військовослужбовців дозволяє виявити низку викликів, що стоять на шляху реалізації правових гарантій. Так, Мазуренко Л. І. слушно зазначив, що «... хоч військовослужбовці законодавчо і наділені державою особливим соціальним статусом з різноманітними правами, пільгами, компенсаціями та гарантіями, на практиці не може забезпечити їхню повну реалізацію через брак необхідної економічної бази, достатнього обсягу фінансових ресурсів, чіткого механізму реалізації цих гарантій і пільг, вимагаючи при

цьому повного та якісного виконання військовослужбовцями своїх обов'язків» [11, с. 231].

Попри наявність системи моніторингу та зусилля, спрямовані на забезпечення прав військових, існують численні труднощі, які впливають на ефективність цих механізмів. Перше, що потребує уваги, – це порушення прав військовослужбовців на відпустки або медичне обслуговування можуть призвести до зниження морального духу та продуктивності особового складу.

Так, окремої уваги в контексті зазначеного заслуговує справа № 3-192/2020(465/20) [33] за конституційною скаргою Поліщука Сергія Олексійовича щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 4 статті 16-3 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», а саме «Якщо протягом двох років військовослужбовцю, військовозобов'язаному або резервісту після первинного встановлення інвалідності або ступеня втрати працездатності без встановлення інвалідності під час повторного огляду буде встановлено вищу групу інвалідності або більший відсоток втрати працездатності, що дає їм право на отримання одноразової грошової допомоги в більшому розмірі, виплата провадиться з урахуванням раніше виплаченої суми. У разі зміни групи інвалідності, її причини або ступеня втрати працездатності понад дворічний термін після первинного встановлення інвалідності виплата одноразової грошової допомоги у зв'язку із змінами, що відбулися, не здійснюється» [30]. Зазначене положення, яке обмежує військовослужбовців у праві на отримання одноразової грошової допомоги протягом двох років, порушує принципи соціального захисту і рівності перед законом. Таке регулювання не забезпечує рівні та належні умови соціального захисту для військовослужбовців та осіб, звільнених з військової служби, оскільки встановлює дискримінаційні умови, які звужують обсяг і зміст існуючих прав. В умовах воєнного стану, коли підвищений рівень соціального захисту військовослужбовців є критично важливим, такі обмеження можуть призвести до погіршення їх фінансового становища та соціальної нестабільності. Наслідки

застосування цієї норми можуть включати зниження довіри до держави, посилення соціальної напруги серед ветеранів, а також збільшення ризику соціальних конфліктів через відсутність адекватної підтримки. У свою чергу, зниження рівня довіри до державних органів, які відповідають за захист прав військових, може призвести до соціальної напруженості та дестабілізації в військовій сфері. Це підкреслює важливість розробки ефективних механізмів реагування на порушення прав військовослужбовців.

Друге стосується функціонування громіздких і непрозорих процедур, які ускладнюють доступ військовослужбовців до соціальних гарантій. Військовослужбовці стикаються з труднощами під час оформлення пенсій, отримання грошового забезпечення при звільненні, отримання медичних послуг, а також інших видів соціального забезпечення. Кількість судових позовів щодо незабезпечення згаданих гарантій останніми роками має тенденцію до зростання [21-27]. Окрім цього, недостатня координація між різними державними структурами, які займаються соціальним захистом, також викликає труднощі. Відсутність єдиного інформаційного простору та чітких механізмів взаємодії між цими структурами сприяє дублюванню зусиль та збільшує ризик виникнення помилок у процесі правозастосування.

Врешті, третє – розробка якісних нормативно-правових актів, а також перегляд існуючих на предмет їх відповідності актуальним потребам військових. Доцільно також запровадити ефективний механізм моніторингу та оцінки адміністрування дотримання прав військовослужбовців. Це передбачає створення незалежних органів контролю, які можуть оперативно реагувати на порушення прав, а також здійснювати регулярні перевірки. Крім того, важливим є підвищення

правової обізнаності військовослужбовців. Проведення тренінгів, семінарів та інформаційних кампаній сприятиме формуванню у військових розуміння власних прав та механізмів їх захисту.

Висновки. Таким чином, забезпечення соціальних гарантій для військовослужбовців, особливо в умовах воєнного стану, є критично важливим елементом державної політики, оскільки ці особи виконують важливу роль у забезпеченні територіальної цілісності та забезпечення національної безпеки. Відповідно до міжнародних стандартів і національного законодавства, держава повинна забезпечити не лише доступ до медичних послуг відповідної якості, в тому числі до психологічних послуг, але й гарантований рівень фінансової підтримки, що відображає специфічні потреби військових. Зокрема, підлягають перевірці на предмет відповідності сучасним потребам вся система соціальних гарантій. Необхідно також контролювати законодавчі ініціативи в цій сфері, які мають бути спрямовані виключно на покращення діючої системи соціальних гарантій для військовослужбовців. Взаємодія між державними органами та недержавними структурами є необхідною для забезпечення прозорості та ефективності системи соціального захисту, що, у свою чергу, сприяє зміцненню морального духу військових. У світлі цих аспектів, дотримання соціальних гарантій має стати пріоритетом для держави, адже це не лише сприяє гідному життю військовослужбовців, але й підтримує загальну стабільність у суспільстві під час конфлікту. Лише за умови реалізації адекватної соціальної політики держава може забезпечити ефективний захист прав військовослужбовців, що сприятиме їхній активній участі у захисті національних інтересів.

Література:

1. Білий В. Я., Бадюк М. І., Верба А. В., Заруцький Я. Л., Казмірчук А. П., Савицький В. Л., Лашин О. І. Погляд на систему медичного забезпечення сил оборони України. Військова медицина України. 2019. № 3. С. 5-14
2. Гетманець О. П. Фінансово-правові засади соціального захисту військовослужбовців. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2023. № 3 (102), Ч. 1. С. 102-110.
3. Гринько Р. В., Мота А. Ф., Петrenchенко С. А. Соціальний захист військовослужбовців в умовах воєнного стану. Право і суспільство. 2022. № 3. С. 161-166
4. Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни: Конвенція від 12.08.1949. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text (дата звернення: 12.08.2024).
5. Завальнюк І.В. Право на справедливий суд та право на судовий захист: аспекти співвідношення. Київський часопис права. 2022. № 1. С. 52-59.

6. Ковальський В. В. Соціальний захист військовослужбовців та умови проходження ними служби: питання співвідношення. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування. 2024. № 14. URL: <https://reicst.com.ua/pmtl/article/view/2024-14-01-01/2024-14-01-01> (дата звернення: 12.08.2024)
7. Коверзнев В. О., Шеремет О. С. Проблеми судового захисту прав осіб в умовах воєнного стану. Економіка та право. 2022. № 2 (65). С. 25-30.
8. Кононець В. П. Актуальні питання соціального захисту та надання послуг військовослужбовцям та внутрішньо переміщеним особам. Юридичний науковий електронний журнал. 2024. №3. С. 312-315.
9. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 12.08.2024).
10. Крет Ю. М. Фінансово-правовий захист військовослужбовців як засіб реалізації особливих соціальних прав в умовах воєнного стану. Актуальні питання фінансової безпеки: зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 27 березня 2023 р.). Вінниця: Наук. парк «Наука та безпека». 2023. С. 57-59.
11. Мазуренко Л. І. Основні засади державної політики у сфері соціального захисту військовослужбовців: нормативно-правове забезпечення. Актуальні проблеми політики. 2023. Вип. 71. С. 223-231.
12. Малюга Л. Ю. Захист прав військовослужбовців в Україні в умовах воєнного стану. Право і суспільство. 2023. № 6. С. 150-159.
13. Машіка П. Ю. Право військовослужбовців та ветеранів війни на охорону здоров'я та медичну допомогу в умовах воєнного стану. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Право. 2023. Вип. 77. Ч. 2. С. 86-91.
14. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права: Міжнародний документ від 16.12.1966. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text (дата звернення: 12.08.2024).
15. Мозальов В. Є., Салій І. Ю. Соціальне забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України в умовах збройної агресії Російської Федерації. Вісник Національного університету оборони України. 2022. № 5 (69). С. 110-115.
16. Новак-Каляєва Л. М. Нормативно-правові основи захисту прав військовослужбовців в Україні: соціальний аспект. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2007. № 584. С. 158-166.
17. Оскілко О. О. Окремі питання захисту військовослужбовців під час дії воєнного стану. Приватне право в умовах війни: матеріали всеукр. наук. конф. (м. Одеса, 15 листопада 2022 р.) / за заг. ред.: д.ю.н., проф. Є. Харитонова, д.ю.н., проф. І. Давидової. Одеса: Фенікс. 2022. С. 160-162.
18. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 № 2801-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> (дата звернення: 12.08.2024).
19. Павленко В. С. Захист прав військовослужбовців та їх сімей: міжнародно-правовий аспект. Юридичний науковий електронний журнал, 2020. № 7. С. 131-133.
20. Пасіка С. П. Адміністративно-правове регулювання соціального забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Запоріжжя, 2011. 21 с.
21. Постанова Восьмого апеляційного адміністративного суду (м. Львів) від 08 вересня 2023 року у справі № 380/12908/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113405707> (дата звернення: 12.08.2024).
22. Постанова Восьмого апеляційного адміністративного суду (м. Львів) від 14 листопада 2022 року у справі № 380/2940/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107400747> (дата звернення: 12.08.2024)
23. Постанова Другого апеляційного адміністративного суду (м. Полтава) від 08 вересня 2023 року у справі № 440/998/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113331032> (дата звернення: 12.08.2024)
24. Постанова Сьомого апеляційного адміністративного суду (м. Вінниця) від 09 вересня 2023 року у справі № 600/1163/23-а. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114235890> (дата звернення: 12.08.2024).
25. Постанова Сьомого апеляційного адміністративного суду (м. Вінниця) від 14 листопада 2022 року у справі № 600/6252/21-а. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107320185> (дата звернення: 12.08.2024).
26. Постанова Шостого апеляційного адміністративного суду (м. Київ) від 08 вересня 2023 року у справі № 620/1848/23 . URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113368930> (дата звернення: 12.08.2024).
27. Постанова Шостого апеляційного адміністративного суду (м. Київ) від 14 листопада 2023 року у справі № 620/18219/21 . URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107320059> (дата звернення: 12.08.2024).
28. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25.03.1992 № 2232-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text> (дата звернення: 12.08.2024).
29. Про затвердження Воєнно-медичної доктрини України: Постанова Кабінету Міністрів України 31.10.2018 № 910. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/910-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 12.08.2024).
30. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їхніх сімей: Закон України від 20.12.1991 № 2011-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text> (дата звернення: 12.08.2024).
31. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22.10.1993 № 3551-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text> (дата звернення: 12.08.2024).
32. Резолюція ООН 1325: ухвалена Радою Безпеки ООН 31 жовтня 2000 р. URL: <https://nssu.gov.ua/gendernarivnist/rezolyuciya-radi-bezpeki-oon-1325> (дата звернення: 12.08.2024).
33. Рішення Конституційного суду України у справі за конституційною скаргою Поліщука Сергія Олексійовича щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 4 статті 16-3 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» (справа про посилений соціальний захист військовослужбовців): рішення Конституційного суду України від 06.04.2022 № 1-р(II)/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-22#Text> (дата звернення: 12.08.2024).

34. Рядінська В. О., Епель О. В. Соціальний захист військовослужбовців в Україні: шляхи удосконалення. Юридичний бюлетень. 2023. Вип. 29. С. 123-133.
35. Сайнецький О.П. Зміст та особливості соціального забезпечення військовослужбовців як правового явища. Митна справа. 2013. № 5 (89). С. 204-209.
36. Сахно С. В., Беліменко О. О. Проблеми соціального забезпечення військовослужбовців в Україні. Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія: Соціально-гуманітарні науки та публічне адміністрування. 2020. Вип. 5. С. 64-68.
37. Сидоренко А. М. Соціальний захист членів сімей військовослужбовців в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення. Аналітично-порівняльне правознавство. 2022. № 6. С. 151-155.
38. Удовенко О. В. Загальні та спеціальні соціальні гарантії захисту права військовослужбовця на грошове забезпечення. Соціальне право. 2021. № 1. С. 122-128
39. Циганок В. М. Сучасний стан законодавства України про соціальний захист військовослужбовців та членів їх сімей. Аналітично-порівняльне правознавство. 2023. № 12. С. 377-381.
40. Швердіна В. В. Правова основа соціального забезпечення військовослужбовців та членів їх сімей за законодавством України: сучасний стан. Право та інноваційне суспільство. 2024. № 1 (22). С. 32-38.
41. Про зняття застережень України до Женевських конвенцій про захист жертв війни від 12 серпня 1949 року: Закон України від 8.02.2006 № 3413-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3413-15#Text> (дата звернення: 12.08.2024).

References:

1. Bilyi V. Ya., Badyuk M. I., Verba A. V., Zarutskyi Ya. L., Kazmirchuk A. P., Savytskyi V. L., Lashin O. AND. A look at the medical supply system of the defense forces of Ukraine. Military medicine of Ukraine, 2019. № 3. P. 5-14
2. Hetmanets O. P. Financial and legal principles of social protection of military personnel. Bulletin of Kharkiv National University of Internal Affairs, 2023. № 3 (102), Ch. 1. S. 102-110.
3. Hrynkо R. V., Mota A. F., Petrechenko S. AND. Social protection of servicemen under martial law. Law and society, 2022. № 3. P. 161-166.
4. Geneva Convention for the Protection of the Civilian Population in Time of War: Convention dated August 12, 1949. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text (Accessed August 12, 2024).
5. Zavalnyuk I.V. The right to a fair trial and the right to judicial protection: aspects of the relationship. Kyiv Law Journal. 2022. No. 1. P. 52-59
6. Kovalsky V. IN. Social protection of military personnel and their conditions of service: the issue of correlation. Problems of modern transformations. Series: law, public management and administration, 2024. No. 14. URL: <https://reicst.com.ua/pmtl/article/view/2024-14-01-01/2024-14-01-01> (Accessed August 12, 2024).
7. Koverznev V. O., Sheremet O. WITH. Problems of judicial protection of the rights of individuals under martial law. Economics and law, 2022. No. 2 (65). WITH. 25-30.
8. Kononets V. P. Current issues of social protection and provision of services to military personnel and internally displaced persons. Legal scientific electronic journal, 2024. No. 3. WITH. 312-315.
9. Constitution of Ukraine: Law of Ukraine dated 28.06.1996 No. 254k/96-BP. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (Accessed August 12, 2024) Kret Yu. M. Financial and legal protection of military personnel as a means of realizing special social rights under martial law. Current issues of financial security: coll. theses add. International science and practice conf. (Vinnytsia, March 27, 2023). Vinnytsia: Nauk. Park «Science and Security», 2023. p. 57-59.
10. Mazurenko L. AND. Basic principles of state policy in the field of social protection of military personnel: regulatory and legal support. Actual problems of politics, 2023. Vol. 71. С. 223-231.
11. Malyuga L. Yu. Protection of the rights of military personnel in Ukraine under martial law. Law and society, 2023. № 6. P. 150-159.
12. Mashika P. Yu. The right of military personnel and war veterans to health care and medical assistance in conditions of martial law. Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: Law, 2023. Issue 77, Ch. 2. S. 86-91.
13. International Covenant on Civil and Political Rights: International document dated December 16, 1966. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text (Accessed August 12, 2024) Mozalyov V. E., Saliy I. Yu. Social security of servicemen of the Armed Forces of Ukraine in the conditions of armed aggression of the Russian Federation. Bulletin of the National University of Defense of Ukraine. 2022. № 5 (69). WITH. 110-115.
14. Novak-Kalyaeva L. M. Normative and legal basis of protection of the rights of military personnel in Ukraine: social aspect. Bulletin of the Lviv Polytechnic National University. 2007. № 584. P. 158-166.
15. Oskilko O. AT. Separate issues of protection of servicemen during martial law. Private law in the conditions of war: materials of the All-Ukrainian. of science conf. (Odesa, November 15, 2022) / by general ed.: Doctor of Law, Prof. THERE ARE. Kharitonova, Doctor of Law, Prof. AND. Davydova. Odesa: Phoenix. 2022. S. 160-162.
16. Fundamentals of Ukrainian legislation on health care: Law of Ukraine dated 11/19/1992 No. 2801-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> (Accessed August 12, 2024) Pavlenko V. WITH. Protection of the rights of servicemen and their families: international legal aspect. Legal Scientific Electronic Journal, 2020. No. 7. P. 131-133.
17. Pasika S. P. Administrative and legal regulation of social security of servicemen of the Armed Forces of Ukraine: autoref. thesis ... candidate law Sciences: 12.00.07. Zaporizhzhia, 2011. 21 p.

18. Resolution of the Eighth Administrative Court of Appeal (Lviv) dated September 8, 2023 in case No. 380/12908/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113405707> Resolution of the Eighth Administrative Court of Appeal (Lviv) dated November 14, 2022 in case No. 380/2940/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107400747> Resolution of the Second Administrative Court of Appeal (Poltava) dated September 8, 2023 in case No. 440/998/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113331032> (Accessed August 12, 2024).
19. Resolution of the Seventh Administrative Court of Appeal (Vinnytsia) dated September 9, 2023 in case No. 600/1163/23-a. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114235890> (Accessed August 12, 2024).
20. Resolution of the Seventh Administrative Court of Appeal (Vinnytsia) dated November 14, 2022 in case No. 600/6252/21-a. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107320185> (Accessed August 12, 2024).
21. Resolution of the Sixth Administrative Court of Appeal (Kyiv) dated September 8, 2023 in case No. 620/1848/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113368930> (Accessed August 12, 2024) Resolution of the Sixth Administrative Court of Appeal (Kyiv) dated November 14, 2023 in case No. 620/18219/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107320059> (Accessed August 12, 2024) On military duty and military service: Law of Ukraine dated March 25, 1992 No. 2232-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text> (Accessed August 12, 2024) On the approval of the Military Medical Doctrine of Ukraine: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine 31.10.2018 No. 910. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/910-2018-%D0%BF#Text> (Accessed August 12, 2024) On social and legal protection of military personnel and members of their families: Law of Ukraine dated 12.20.1991 No. 2011-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text> (Accessed August 12, 2024).
22. On the status of war veterans, guarantees of their social protection: Law of Ukraine dated October 22, 1993 No. 3551-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text> (Accessed August 12, 2024).
23. UN Resolution 1325: adopted by the UN Security Council on October 31, 2000. URL: <https://nssu.gov.ua/genderna-rivnist/rezolyuciya-radi-bezpeki-oon-1325> (Accessed August 12, 2024) The decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case of the constitutional complaint of Serhii Oleksiyovych Polishchuk regarding the compliance with the Constitution of Ukraine (constitutionality) of Clause 4 of Article 16-3 of the Law of Ukraine «On Social and Legal Protection of Servicemen and Members of Their Families» (case on enhanced social protection of servicemen): decision of the Constitutional Court of Ukraine dated 06.04.2022 No. 1-p(II)/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-22#Text> (Accessed August 12, 2024)
24. Ryadinska V. O., Epel O. V. Social protection of military personnel in Ukraine: ways of improvement. Legal Bulletin, 2023. Vol. 29. P. 123-133
25. Sainetsky O.P. Content and features of social security of military personnel as a legal phenomenon. Customs Affairs, 2013. No. 5 (89). P. 204-209
26. Sakhno S.V., Belimenko O.O. Problems of social security of servicemen in Ukraine. Bulletin of the Azov State Technical University. Series: Social and humanities and public administration. 2020. Issue 5. P. 64-68
27. Sydorenko A. M. Social protection of family members of military personnel in Ukraine: problems and ways to solve them. Analytical and comparative jurisprudence. 2022. No. 6. P. 151-155
28. Udovenko O. V. General and special social guarantees of protection of the right of a military serviceman to financial support. Social Law, 2021. No. 1. P. 122-128
29. V. M. Tsyganok. Current state of Ukrainian legislation on social protection of military personnel and their family members. Analytical and comparative jurisprudence, 2023. No. 12. P. 377-381
30. Sheverdina V. V. The legal basis of social security of servicemen and their family members under the legislation of Ukraine: current state. Law and innovative society, 2024. No. 1 (22). P. 32-38
31. On the withdrawal of Ukraine's reservations to the Geneva Conventions on the Protection of War Victims of August 12, 1949: Law of Ukraine dated February 8, 2006 No. 3413-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3413-15#Text> (Accessed August 12, 2024)

Стаття надійшла до друку 16 серпня 2024 року